

Paragraf 8

Ärendenummer KS2023/851

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2024–2027

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att:

1. anta biblioteksplan för Enköpings kommun 2024–2027, enligt förslag daterat 2023-11-16.

Sammanfattning

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2018–2021 antogs av kommunfullmäktige den 5 mars 2018 (KF2017/765, § 52). Kommunfullmäktige förlängde sedan planen att gälla till och med 2024-03-30 (KF 2022/878, § 14) med anledning av att arbete med ny biblioteksplan försenats på grund av pandemin. Upplevelsenämnden har tagit fram förslag på en ny biblioteksplan för Enköpings kommun som ska gälla under fyraårsperioden 2024–2027.

Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska varje kommun ha folkbibliotek och en plan för sin biblioteksverksamhet. Biblioteksplanen omfattar folkbibliotek och de kommunala skolbiblioteken på grundskolan och på gymnasiebiblioteket. Skolbibliotek är en del av det allmänna biblioteksväsendet och regleras av både skollag och bibliotekslag.

Utifrån bibliotekslagens uppdrag och identifierade samhällsutmaningar prioriteras följande utvecklingsområden under planperioden för att säkerställa att alla i Enköpings kommun får likvärdig tillgång till bibliotek, tjänster och utbud:

- Biblioteken, dess tjänster och aktiviteter är tillgängliga för alla
- Biblioteket utvecklar läsförbättrande insatser för att minska skillnader i läsning
- Biblioteken är trygga platser som ger tillgång till kunskap och främjar fri åsiktsbildning
- Biblioteken främjar individens lärande och utveckling genom att vara en resurs för informationsteknik och medie- och informationskunnighet
- Biblioteken samverkar på flera nivåer för att nå fler.

De prioriterade utvecklingsområdena omsätts i verksamhetsplaner.

Yrkanden

Peter Book (M) och Johan Enfeldt (S) yrkar bifall till förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordförande konstaterar att det finns ett förslag till beslut och frågar om arbetsutskottet kan besluta enligt detta och finner så.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, 2023-12-18

Förslag, Biblioteksplan för Enköping 2024–2027, 2023-11-16

Protokollsutdrag, upplevelsenämnden 2023-11-16 § 108, UPN2022/189

Protokollsutdrag, utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden 2023-10-16 § 172,
UAN 2023/787

Beslutet skickas till:

Respektive nämnd, för kännedom

Kommunledningsförvaltningen
Irma Aalto
irma.aalto@enkoping.se

Kommunstyrelsen

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2024–2027

Förslag till kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. anta biblioteksplan för Enköpings kommun 2024–2027, enligt förslag daterat 2023-11-16.

Ärendet

Bakgrund

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2018–2021 antogs av kommunfullmäktige den 5 mars 2018 (KF2017/765, § 52). Kommunfullmäktige förlängde sedan planen att gälla till och med 2024-03-30 (KF 2022/878, § 14) med anledning av att arbete med ny biblioteksplan försenats på grund av pandemin. Upplevelsenämnden har tagit fram förslag på en ny biblioteksplan för Enköpings kommun som ska gälla under fyraårsperioden 2024–2027.

Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska varje kommun ha folkbibliotek och en plan för sin biblioteksverksamhet. Biblioteksplanen omfattar folkbibliotek och de kommunala skolbiblioteken på grundskolan och på gymnasiebiblioteket. Skolbibliotek är en del av det allmänna biblioteksväsendet och regleras av både skollag och bibliotekslag.

Utifrån bibliotekslagens uppdrag och identifierade samhällsutmaningar prioriteras följande utvecklingsområden under planperioden för att säkerställa att alla i Enköpings kommun får likvärdig tillgång till bibliotek, tjänster och utbud:

- Biblioteken, dess tjänster och aktiviteter är tillgängliga för alla
- Biblioteket utvecklar läsfrämjande insatser för att minska skillnader i läsning
- Biblioteken är trygga platser som ger tillgång till kunskap och främjar fri åsiktsbildning
- Biblioteken främjar individens lärande och utveckling genom att vara en resurs för informationsteknik och medie- och informationskunnighet
- Biblioteken samverkar på flera nivåer för att nå fler.

De prioriterade utvecklingsområdena omsätts i verksamhetsplaner.

Ärendets beredning

Upplevelsenämnden har tagit fram ett förslag till biblioteksplanen utifrån en omvärldsanalys och med utgångspunkt i bibliotekslagen. Den nya planen möter samhällsutmaningar och utgår ifrån lokala förutsättningar och en omvärld i snabb förändring. Perspektiv och synpunkter har inhämtats från verksamhetsledning, medarbetare inom folk- och skolbiblioteksverksamheten och berörda nämnders ledamöter. Dialog har förts med barn och unga samt de kommunala råden i Enköpings kommun. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har tagit fram ett förslag till en plan för skolbiblioteken (UAN2023/787, § 172) som upplevelsenämnden har integrerat i sitt förslag till biblioteksplan.

Kommunledningsförvaltningens bedömning

Kommunledningsförvaltningen tillstyrker upplevelsenämndens förslag och föreslår att kommunfullmäktige antar biblioteksplanen.

Ekonomiska konsekvenser

En giltig biblioteksplan är ett krav för att bibliotek ska kunna söka statliga stöd. Enköpings bibliotek ansöker och erhåller årligen statliga stöd som ökar utbud av medier, kompetens och tillgänglighet till biblioteksverksamheten.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Enköpings kommunbibliotek erhåller statligt stöd som bidrar till att främja barns och ungas språk- och läsutveckling. Stödet bidrar till att barn får ökad tillgång till litteratur på förskolor, via samarbete med barnhälsovården och på folk- och skolbibliotek i hela kommunen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, 2023-12-18

Förslag, Biblioteksplan för Enköping 2024–2027, 2023-11-16

Protokollsutdrag, upplevelsenämnden 2023-11-16 § 108, UPN2022/189

Protokollsutdrag, utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden 2023-10-16 § 172,

UAN 2023/787

Daniel Jansson-Hammargren
Kommundirektör
Enköpings kommun

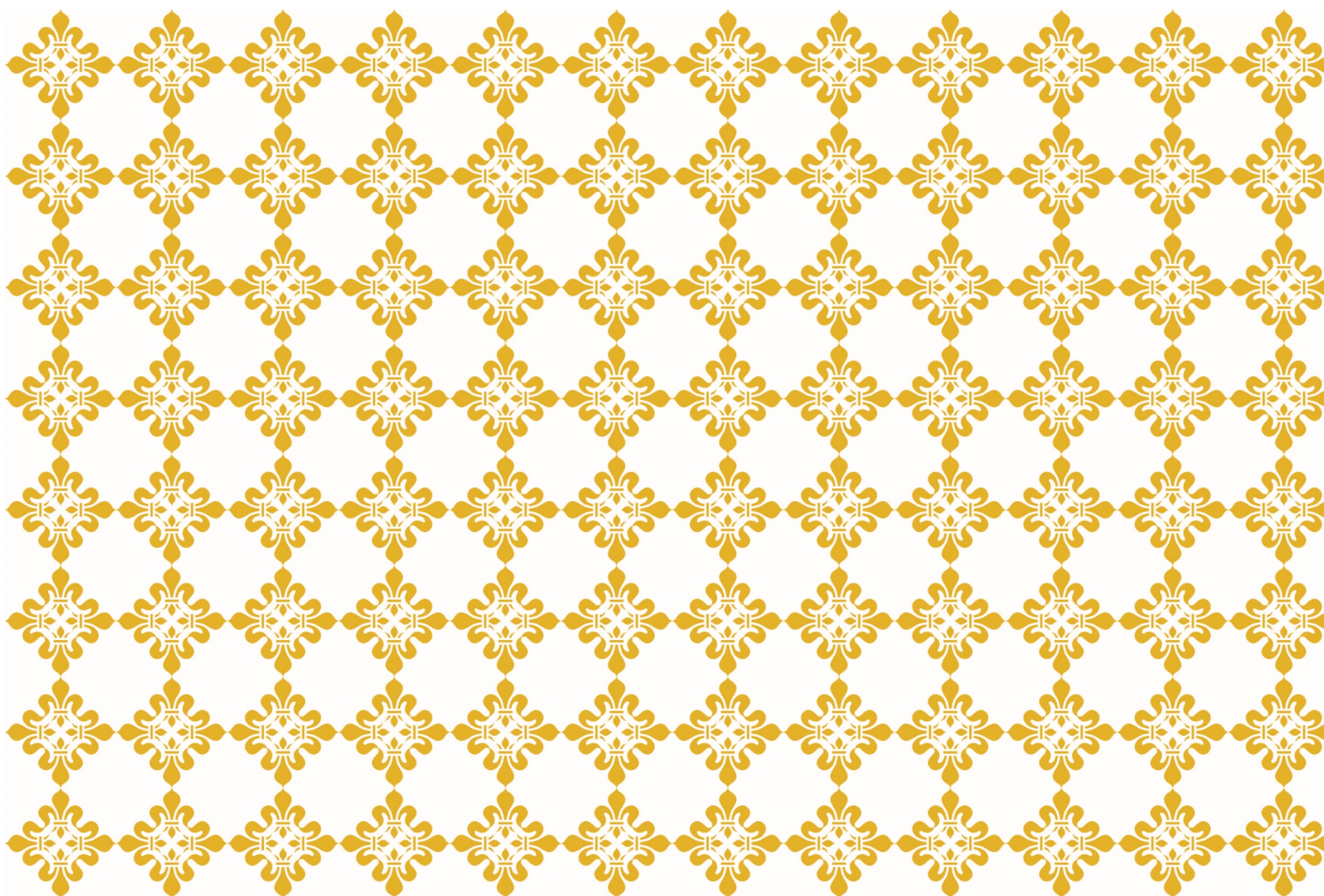
Åsa Olsson
Kansli- och utredningschef
Enköpings kommun

Beslutet skickas till:

Respektive nämnd, för kännedom

Biblioteksplan för Enköpings kommun

2024–2027

Innehåll

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2024–2027	3
Regeringsformens grundläggande mål	3
Bibliotekens roll i samhället	3
Biblioteksplan för Enköpings kommun	4
Arbetsprocess.....	4
Uppföljning av biblioteksplanen.....	5
Biblioteksverksamhet i Enköpings kommun	5
Folkbibliotek.....	5
Skolbibliotek.....	5
Ansvarsfördelning mellan folkbibliotek och skolbibliotek.....	5
Bibliotekens verksamhetsidé och uppdrag.....	5
Samhällsutmaningar och prioriterade utvecklingsområden.....	6
Enköpings kommun växer - vad betyder det för biblioteken?.....	7
Bibliotekens arbete för en inkluderande kommun.....	7
Läsning är viktigt, men är ojämnt fördelad	8
Bibliotekens roll i krissituationer	9
Bibliotekens roll som trygg mötesplats.....	10
Bibliotekens utmaning i en digitaliserad värld	11
Samverkan för att nå alla	11
Skolbiblioteksplan 2024–2027	13
Vad säger skollagen?.....	13
Nuläge	13
Mål som skolbiblioteken kan bidra till.....	13
Bakgrund	15
Enköpings kommun	15
Lagar och styrdokument som ligger till grund för planen	15

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2024–2027

Regeringsformens grundläggande mål

Regeringsformen slår fast att den offentliga verksamheten ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Det innebär bland annat att det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället, samt att barns rätt ska tas till vara. Det allmänna ska också motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Dessa mål är vägledande för den offentliga verksamheten i Sverige. De ska bidra till att skapa ett samhälle där alla människor har möjlighet att leva ett gott liv. Biblioteken är en del av den offentliga verksamheten och bidrar till att dessa mål uppnås.

Bibliotekens roll i samhället

Biblioteken är en viktig del av det svenska samhället. De är finansierade av det allmänna och är öppna för alla, oavsett bakgrund eller förutsättningar. Biblioteken har i uppdrag att främja den enskildes personliga och kulturella välfärd, verka för demokrati och jämlikhet och motverka diskriminering.

Biblioteken är en plats dit människor kan komma för att lära, växa och utvecklas. Här erbjuds ett brett utbud av resurser, aktiviteter och evenemang som kan främja lärande och personlig utveckling. Biblioteken är också en plats för demokrati och delaktighet där människor kan mötas och diskutera olika perspektiv. Biblioteken kan bidra till att främja demokrati och delaktighet i samhället.

Biblioteksplan för Enköpings kommun

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska varje kommun ha folkbibliotek och en biblioteksplan för sin biblioteksverksamhet. Planen är ett styrdokument som utifrån bibliotekslagens ändamål och olika uppdrag anger prioriteringar i verksamheten med syfte att skapa långsiktig utveckling under planperioden. De prioriterade utvecklingsområdena omsätts i verksamhetsplaner och följs upp i samband med verksamhetsberättelse och årsbokslut.

Styrdokument som ligger till grund för planen är Bibliotekslagen (SFS 2013:801), Skollagen (SFS 2010:800), Diskrimineringslagen (SFS 2008:567), och Minoritetslagen (SFS 2009:724), UNESCO:s och IFLA:s folk-och skolbiblioteksmanifest, Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197) och aktuella läroplaner för förskola, grundskola och gymnasieskola. Planen är förankrad i Regional biblioteks-och kulturplan, Enköpings kommuns Vision 2030, de nuvarande långsiktiga målen, Kulturpolitiskt program för Enköpings kommun och nämndplaner.

Biblioteksplanen omfattar folkbibliotek och de kommunala skolbiblioteken på grundskolorna och gymnasiebiblioteket. Skolbiblioteken är som folkbiblioteken, en del av det allmänna biblioteksväsendet och regleras av både skollag och bibliotekslag. Båda bibliotekstyperna är kommunala, men syftet med biblioteken är olika. Ett folkbibliotek är en kärnverksamhet i sin kommun, medan skolbiblioteket är en stödverksamhet.

Enköpings kommuns vision är att vara inspirerande med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag. Biblioteken är en del av denna miljö som bidrar till bästa möjliga livskvalitet genom hela livet.

Enköpings kommuns värdegrund ansvar, trygghet, service och ambition är ledord för biblioteksverksamheten i Enköping.

Arbetsprocess

Upplevelseförvaltningen är ansvarig för arbetsprocessen med biblioteksplan 2024-2027. Till grund för planen ligger en omvärldsanalys som utifrån bibliotekslagens mål har att möta samhällsutmaningar, lokala förutsättningar och en omvärld i snabb förändring. Perspektiv och synpunkter har inhämtats genom grupparbeten med verksamhetsledning, medarbetare inom folk- och skolbiblioteksverksamheten och med upplevelsenämndens ledamöter. Dialog har förts med barn och unga och med de kommunala samråden. Samrådets ansvarsområden omfattar kommuninvånare med funktionsnedsättningar, pensionärer och den sverigefinska minoriteten i Enköpings kommun. Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen har sammanställt planen för skolbiblioteken.

Uppföljning av biblioteksplanen

Nämnderna ansvarar för att de prioriterade utvecklingsområdena i planen omsätts i verksamhetsplaner och aktiviteter. Dessa följs upp i samband med verksamhetsberättelse och årsbokslut. Under år 2026 utvärderas biblioteksplanen. Beslut om ny plan fattas av kommunfullmäktige.

Biblioteksverksamhet i Enköpings kommun

Folkbibliotek

Folkbiblioteken i Enköping erbjuder biblioteksservice till alla som bor, verkar och besöker kommunen. Enköpings bibliotek omfattar ett stadsbibliotek i Enköping, två filialbibliotek i kransorterna Fjärdhundra och Örsundsbro och ett digitalt bibliotek. Biblioteket i Örsundsbro är ett Meröppet bibliotek. Det innebär att biblioteket är tillgängligt för besökare även när personalen inte finns på plats. Besökarna kan låsa upp dörren själva och har tillgång till bibliotekslokalen och utbudet, och kan hantera sina lån med hjälp av självbetjänings-automater. Det finns två mobila enheter, biblioteksbusen och en bil för Boken kommer-tjänsten.

Skolbibliotek

Enköpings tolv grundskolor och Westerlundiska gymnasiet har tillgång till skolbibliotek. Folkbiblioteksfilialerna i kransorterna Fjärdhundra och Örsundsbro är kombinerade folk- och skolbibliotek.

Ansvarsfördelning mellan folkbibliotek och skolbibliotek

Upplivs-nämnden ansvarar för folkbiblioteken. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för skolbibliotek i de kommunala grundskolorna och i gymnasieskolan.

Bibliotekens verksamhetsidé och uppdrag

Biblioteken är en väg till kunskap och demokrati. De ger alla människor fri tillgång till information, kunskap och kultur och för att människor ska kunna utvecklas och utöva sina demokratiska rättigheter. Biblioteken är en plats där människor kan lära sig om världen genom ett brett utbud av medier och aktiviteter. Biblioteksbesökare i alla åldrar kan ta del av olika former av kultur genom utställningar, föreläsningsprogram, musikarrangemang och föreställningar med mera. Genom att ge människor tillgång till information och kunskap kan biblioteken bidra till att skapa en mer välinformerad och engagerad befolkning.

Folkbiblioteken i Enköping arbetar med bibliotekslagen som grund och uppdraget är att:

- verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning
- främja läsning och tillgång till litteratur med ett allsidigt och kvalitativt utbud av medier och tjänster
- öka människors kunskap om informationsteknik för lärande och delaktighet
- bidra till ökad medie- och informationskunnighet och källkritik
- genom bibliotekssamverkan öka människors tillgång till medier, litteratur, fakta, information och kunskap

Biblioteken i Enköping är till för alla och ska anpassas efter användarnas behov. Dessa grupper ska särskilt prioriteras:

- barn och unga för att främja språkutveckling och stimulera till läsning
- personer med funktionsnedsättning
- nationella minoriteter
- personer som har annat modersmål än svenska

Samhällsutmaningar och prioriterade utvecklingsområden

Utifrån bibliotekslagens uppdrag och identifierade samhällsutmaningar prioriteras följande utvecklingsområden under planperioden för att säkerställa att alla i Enköpings kommun får likvärdig tillgång till bibliotek, tjänster och utbud:

- biblioteken är tillgängliga för alla
- bibliotekens tjänster och aktiviteter är tillgängliga för alla
- biblioteken utvecklar läsförmedlande insatser för att minska skillnader i läsning
- biblioteken är trygga platser som ger tillgång till kunskap och främjar fri åsiktsbildning
- biblioteken främjar individens lärande och utveckling genom att vara en resurs för informationsteknik och medie- och informationskunnighet
- biblioteken samverkar på flera nivåer för att nå fler

Enköpings kommun växer - vad betyder det för biblioteken?

Enköpings kommun växer. Den största ökningen beräknas till år 2033 finnas bland 13-18 åringar och personer över 80 år. Behovet av fler mötesplatser för barn och ungas fritids- och kulturaktiviteter kommer att öka. Målgruppen äldre växer och behöver förutsättningar för att kunna ta del av kultur hela livet. Det ökande antalet invånare och deras behov av kultur- och fritidsaktiviteter behöver tas med tidigt i samhällsplaneringen för att hitta en ekonomiskt och socialt hållbar väg för att möta morgondagens behov.

Folkbiblioteken har fått en ökad betydelse som mötesplats, för människor i digitalt utanförskap och som arena för olika konst- och kulturformer. Samverkan med både kommunala förvaltningar och civilsamhälle ökar i biblioteksverksamheten. Biblioteken har en utmaning att nå målgrupper som man inte når idag.

Befolkningsökningen innebär ökat behov av tillgänglighet till lokaler och mötesplatser för barn och unga, samt förutsättningar för äldre att ta del av kultur. Antalet besökare till kulturella evenemang förväntas öka.

Det är en utmaning att fler ska nås av biblioteksverksamhet, att uppfylla uppdragen i bibliotekslagen och att erbjuda likvärdig tillgång till biblioteken och dess tjänster och utbud utifrån befintliga resurser i en växande kommun.

Bibliotekslagen anger att: biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla och anpassade till användarnas behov

Prioriterat utvecklingsområde: biblioteken är tillgängliga för alla

Upplevelseförvaltningens genomför en översyn av biblioteksverksamheten för att säkerställa att alla kommuninvånare har likvärdig tillgång till folkbibliotek och biblioteksservice. Med det avses att alla kommuninvånare ska ha tillgång till ett bibliotek inom ett rimligt avstånd, att biblioteken har

ett brett utbud av resurser och att biblioteken erbjuder ett varierat utbud av aktiviteter. Översynen ska ge vägledning för hur de kommande årens ekonomiska utmaningar kan mötas samtidigt som invånarnas behov av biblioteksservice tillgodoses i en växande kommun.

Bibliotekens arbete för en inkluderande kommun

Biblioteken har utmaningar i att möta behoven i en växande kommun och att det läsfrämjande arbetet når ut till fler. Folkbiblioteken ska samtidigt säkerställa att alla invånare får en god biblioteksservice och ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga, personer med funktionsnedsättningar, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. För att kunna uppnå detta krävs att biblioteken ökar tillgängligheten och den uppsökande verksamheten, men även att biblioteken utvecklar den digitala verksamheten samt erbjuder möjligheter till självservice för de som klarar sig själva.

Bibliotekslagen anger att: biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättningar, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och på lättläst svenska.

Prioriterat utvecklingsområde: bibliotekens tjänster och aktiviteter är tillgängliga för alla

- säkerställer tillgängligheten till bibliotek eller annan likvärdig biblioteksservice
- utvecklar digitala tjänster och bibliotekstjänster genom självservice

Läsning är viktigt, men är ojämnt fördelad

Läsning är en viktig färdighet för alla åldrar, men grunden läggs hos barn och unga. Det är genom läsning som barn och unga utvecklar sin språkförståelse, fantasi och kreativitet. Färdigheter som är en tillgång i vuxenlivet. Läsning är viktigt för att barn och unga ska kunna klara sig både i skolan och i samhället. Statens Kulturråd sammanställde 2023 rapporten "Nuläge om barns och ungas läsning" som bygger på myndighetsrapportering, statistik, dialogmöten och forskning.¹ I rapporten framgår att de grupper som prioriteras i bibliotekslagen är i behov av läsfrämjande insatser som är anpassade efter deras behov och förutsättningar. Det gäller till exempel barn och unga med funktionsnedsättning eller med ett annat modersmål än svenska. Vidare konstateras att läsklyftorna som beror på socioekonomiska skillnader behöver överbyggas för att få ett mer jämlikt samhälle när det gäller tillgång till läsfrämjande insatser och litteratur, både i och utanför skolan.

För att stärka läsandet bland barn och unga behöver läsfrämjande insatser öka och tillgängligheten till litteratur stärkas i de prioriterade grupperna och i områden där nyttjande av bibliotek är lägre.

Folkbiblioteken är, enligt Unescos Folkbiblioteksmanifest, en grundläggande förutsättning för livslångt lärande, självständiga ställningstaganden och kulturell utveckling för alla i samhället.²

¹ [Nuläge om barns och ungas läsning \(kulturradet.se\)](https://www.kulturradet.se/rapporter/nulage-om-barns-och-ungas-lasning), Statens kulturråd, 2023 (nedladdat 23-10-01)

² [UNESCO:s och IFLA:s folkbiblioteksmanifest](https://www.unesco.org/en/manifesto)

Bibliotekslagen ger folkbiblioteken i uppdrag att främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Kulturuppdraget är en viktig del av bibliotekens helhetsuppdrag, som gäller för alla konstarter. Litteraturen är ett särskilt utpekat område i bibliotekslagen.

Bibliotekslagen anger att: biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning. Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Prioriterat utvecklingsområde: biblioteket utvecklar läsfrämjande insatser för att minska skillnader i läsning

- Bokstart, om små barns språkutveckling och läsintresse, i samarbete med folkbibliotek, förskola och barnhälsovård permanentas lokalt
- Bokstart vidareutvecklas i fler områden som har socioekonomiska utmaningar
- läsning och tillgång till litteratur främjas på kommunens fritidsgårdar
- tillgänglighet till bibliotek, litteratur och läsfrämjande insatser prioriteras i områden med socioekonomiska utmaningar
- folkbiblioteken har en god tillgång till såväl äldre som samtida romaner och noveller (epik), lyrik och dramatik

Bibliotekens roll i krissituationer

I krissituationer är tillgången till information och kunskap av stor betydelse. Biblioteken har en viktig roll i att säkerställa tillgången till faktabaserad och trovärdig information både i vardagen och i krissituationer. Biblioteken kan erbjuda ett brett utbud av information och kunskap, inklusive information om kriser och hur det kan hanteras av invånarna. Biblioteken kan till exempel erbjuda informations- och utbildningsinsatser för allmänheten och samarbeta med andra aktörer som arbetar med informationsspridning. Biblioteken kan även fungera som informationspunkter dit medborgarna kan vända sig vid en samhällsstörning. Därigenom kan biblioteken bidra till att stärka samhällets motståndskraft och demokratiska värderingar.

I kommunens förmågebedömning under olika störningar har det framkommit att biblioteken bör betraktas som en samhällsresurs, trots att den tidigare inte omfattats av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) definition av viktiga samhällsfunktioner. Sedan 2023 finns även kulturarv utpekat som en viktig samhällsfunktion. Det avser förmågan att samla in, skydda och bevara det materiella, immateriella och digitala kulturarvet och dokumentation av kulturarvet samt upprätthålla verksamheter vid museer, bibliotek och arkiv.

Bibliotekens uppdrag att erbjuda ett brett och tillgängligt utbud av medier, information, programverksamhet och att vara en mötesplats behöver värnas såväl i vardagen som i krissituationer.

Bibliotekens roll som trygg mötesplats

Folkbibliotekens uppdrag är att vara kunskapsförmedlare och att utgöra en mötesplats. De är öppna för alla, oavsett ålder, kön, etnicitet eller socioekonomisk bakgrund. Därtill ska lokalen både vara en mötesplats där samtal finns och en plats för läsning och studier där det oftast finns behov av lugn och ro. Det innebär att bibliotekens besökare har olika behov och förväntningar. Ibland kan dessa behov och förväntningar kollidera, vilket kan leda till stök och bråk. Biblioteken behöver tillgodose flera olika behov och förväntningar, både som verksamhet och lokal, för att skapa en välkomnande plats för alla.

Biblioteken är viktiga mötesplatser och servicepunkter i samhället. Trygghet är en grundförutsättning för bibliotekens verksamhet och för att de som arbetar i verksamheten ska kunna utföra sitt uppdrag. För att biblioteken ska vara tillgängliga för alla måste de vara välkomnande och trygga platser. Genom att arbeta aktivt för att skapa en trygg miljö kan biblioteken bidra till att stärka demokratin och göra samhället mer jämlikt.

Bibliotekens roll i krissituationer och *Bibliotekets roll som trygg mötesplats* är två olika samhällsutmaningar som resulterar i samma prioriterade utvecklingsområde.

Bibliotekslagen anger att: biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Prioriterat utvecklingsområde: biblioteken är trygga platser som ger tillgång till kunskap och främjar fri åsiktsbildning

- säkerställa bibliotekens roll som garant för en säker, oberoende och trovärdig informationsförmedling för hela samhället och som en del av civilförsvaret
- säkerställa att biblioteken kan främja fri åsiktsbildning och tillhandahålla information i vardagen såväl som vid händelse av kris
- säkerställa att det är tryggt för både besökare och personal att vistas i och för personal att arbeta i bibliotekens lokaler

Bibliotekens utmaning i en digitaliserad värld

Idag använder fler svenskar än någonsin nätets tjänster dagligen i sin vardag.³ Internetanvändarna har utmaningar i form av krånglig teknik och en oro för sin personliga integritet och att drabbas av olika nätbrott. Informationskompetens och kritiskt tänkande i en digitaliserad värld är en nödvändighet idag. Medie- och informationskunnighet är av stor betydelse för att kunna ta del av information, kritiskt granska den och ta ställning i viktiga frågor. Olika förutsättningar att ta del av

³ Svenskarna och internet 2023 <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2023/>
nedladdat 2023-10-25

informationssamhällets möjligheter kan leda till en ökande klyfta mellan olika gruppers tillgång till bibliotek, datorer, mobiler och internet samt språket som verktyg för förståelse.

Det är en utmaning för biblioteken att möta behoven hos alla invånare, inklusive de som inte har tillgång till information och kunskap på grund av ekonomiska, sociala och språkliga faktorer. Biblioteken har ett uppdrag att bidra till lösningar på denna utmaning genom att erbjuda aktiviteter och tjänster som gör det möjligt för alla att utvecklas, lära och vara delaktiga i kultur- och samhällslivet.

Bibliotekslagen anger att: biblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Prioriterat utvecklingsområde: biblioteken främjar individens lärande och utveckling genom att vara en resurs för informationsteknik och medie- och informationskunnighet.

- folkbiblioteken erbjuder besökare tillgång till trådlöst internet, datorer och utskriftsmöjligheter
- folkbiblioteken erbjuder besökare vägledning till digitala resurser och i medie- och informationskunnighet
- biblioteksmedarbetarna är digitalt kompetenta och medie- och informationskunniga och kan vägleda besökare

Samverkan för att nå alla

Enköpings kommun ansvarar för en stor del av samhällsservicen för kommunens invånare. För att kunna genomföra och utveckla uppgifterna på ett hållbart och effektivt sätt krävs samverkan mellan nämnder och förvaltningar i planering, leverans och uppföljning. För folkbiblioteken är samverkan med nämnder, förvaltningar men också med föreningsliv och civilsamhälle avgörande för att kunna uppfylla och utveckla uppdraget.

Bibliotekslagen anger att: i syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

Prioriterat utvecklingsområde: Biblioteken samverkar på flera nivåer för att nå fler

- överenskommelsen mellan utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden och upplevelsenämnden om skolbiblioteksverksamhet revideras. Förskolans och vuxenutbildningens biblioteksbehov regleras
- förvaltningsövergripande samarbeten utvecklas för behov som rör tillgänglighet och delaktighet för de prioriterade målgrupperna
- Upplevelseförvaltningen samarbetar med samtliga förvaltningar och samverkar med externa parter för att utveckla och stärka läsinträsse hos barn och unga i de prioriterade målgrupperna

Skolbiblioteksplan 2024–2027

Vad säger skollagen?

Av skollagen 2 kap. 36 § framgår att eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Det är sedan rektor som enligt grundskolan och gymnasieskolans läroplaner ansvarar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen, för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Nuläge

Grundskola

I kommunens 12 kommunala grundskolor går cirka 4 900 elever och i de sju fristående grundskolorna cirka 1 200 elever (läsåret 2022/2023). Bibliotekstjänsterna varierar mellan skolorna men kan omfatta tillgång till medier, läsfrämjande insatser, litteratursökningar, källkritik och samverkan med pedagogerna.

Grundskolorna i Fjärdhundra och Örsundsbro får tillgång till biblioteksservice via filialbiblioteken. Dessa bibliotek är tillgängliga för elever och lärare även när de är öppna för allmänheten. På andra skolor kan tillgången till bibliotek vara begränsad till det antal timmar skolan köpt av folkbiblioteket.

Gymnasiebiblioteket

På Westerlundska gymnasiet går cirka 1 300 elever (läsåret 2022/2023). Här finns ett bibliotek öppet för elever och lärare varje dag. Biblioteket erbjuder medier på olika språk, olika typer av läsfrämjande verksamhet, informations- och litteratursökningar och hjälp med källkritik. På biblioteket arbetar en bibliotekarie som samverkar med pedagoger på de olika gymnasieprogrammen.

Mål som skolbiblioteken kan bidra till

Skolbibliotekens verksamhet ska tillsammans med skolpersonal verka för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. För följande mål från grundskolans läroplan

(Lgr22) och gymnasieskolans läroplan (Gy11) kan skolbiblioteken fylla en särskild viktig roll för måluppfyllelsen:

- Eleverna ska kunna använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande (Lgr22 och Gy11)
- Eleverna ska kunna använda bibliotek och deras resurser (Gy11)

- Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett vetenskapligt sätt att tänka och arbeta (Gy11)
- Eleverna ska utveckla sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ (Lgr22)
- Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med tal- och skriftspråk genom att ge dem möjligheter att läsa, lyssna på samt skriva och samtala om såväl skönlitteratur som andra typer av texter och händelser (Lgr22)
- Eleverna ska kunna söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje (Gy11)

Bakgrund

Enköpings kommun

Enköpings kommun är en tillväxtkommun i Mälardalen belägen mellan Stockholm, Uppsala och Västerås. Kommunen hade vid årsskiftet 2022/2023 en befolkning på 47 848 invånare, varav nära hälften bor på landsbygden, 17,1 % är utrikesfödda och 11,7 % har finsk anknytning. Enligt prognos kommer befolkningen att öka till nästan 53 000 i slutet av 2030, med störst ökning i åldrarna 13 - 18 år och 80 - 89 år. 2022 hade 21,95% av befolkningen en högskoleutbildning jämfört med jämfört med riket 30,27 %.⁴

Lagar och styrdokument som ligger till grund för planen

[UNESCO:s och IFLA:s folkbiblioteksmanifest](#)

[Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling](#)

[Regeringsformen\(1974:152 §2\)](#)

[Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter \(2018:1197\)](#)

[Bibliotekslagen \(SFS 2013:801\)](#)

[Skollagen \(SFS 2010:800\)](#)

[Diskrimineringslagen \(SFS 2008:567\)](#)

[Minoritetslagen \(SFS 2009:724\)](#)

[Nationellt mål och inriktning för funktionshinderpolitiken SOU 2017/18](#)

[Läroplaner; grundskola, förskoleklass och fritidshem \(Lgr22\), gymnasieskola \(GY11\)](#)

[Vuxengymnasium\(LVUX12\)](#)

[Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022-2025](#)

[Kultur i hela länet-hela livet, Regional kulturplan för Uppsala län 2023-2026](#)

[Biblioteksplan Region Uppsala 2020-2023](#)

[Kulturpolitisk program för Enköpings kommun 2017-2026](#)

[Hållbarhetspolicy Enköpings kommun](#)

[Finskt förvaltningsområde i Enköping](#)

[Upplevelsenämndens långsiktiga verksamhetsplan 2020 - 2023](#)

⁴ Avser åldrarna 25 - 64 år Uppgifterna hämtade från SCB:s register Befolkningens utbildning version 2023-01-01

Paragraf 108

Ärendenummer UPN2022/189

Biblioteksplan 2024-2027

Beslut

Förslag till kommunfullmäktige

Upplevelsenämnden föreslår kommunfullmäktige att anta biblioteksplan för Enköpings kommun 2024 - 2027.

Upplevelsenämnden för egen del

Upplevelsenämnden tillstyrker biblioteksplan för Enköpings kommun 2024 - 2027.

Beskrivning av ärendet

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2018 - 2021 antogs av kommunfullmäktige 2018-03-05 KF§ 52 (KF2017/765). Kommunfullmäktige förlängde sedan planen att gälla till och med 2024-03-30 (KF 2022/878 §14) med anledning av att arbete med ny biblioteksplan försenats på grund av pandemin. Upplevelseförvaltningen har tagit fram förslag på en ny biblioteksplan för Enköpings kommun som ska gälla under fyraårsperioden 2024 - 2027.

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska varje kommun ha folkbibliotek och en plan för sin biblioteksverksamhet. Biblioteksplanen omfattar folkbibliotek och de kommunala skolbiblioteken på grundskolan och på gymnasiebiblioteket.

Skolbibliotek

är en del av det allmänna biblioteksväsendet och regleras av både skollag och bibliotekslag.

Biblioteksplanen har tagits fram utifrån en omvärldsanalys och med utgångspunkt i bibliotekslagen. Den nya planen möter samhällsutmaningar och utgår ifrån lokala förutsättningar och en omvärld i snabb förändring. Perspektiv och synpunkter har inhämtats från verksamhetsledning, medarbetare inom folk- och skolbiblioteksverksamheten och berörda nämnders ledamöter. Dialog har förts med barn och unga samt de kommunala råden i Enköpings kommun. Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen har sammanställt planen för skolbiblioteken. Nämnderna ansvarar för att biblioteksverksamheten bedrivs i enlighet med bibliotekslag och skollag. De ansvarar även för att utgå från biblioteksplanen i sina verksamhetsplaner och att de följs upp. Under år 2026 kommer biblioteksplanen utvärderas inför att en ny plan tas fram. Beslut om ny plan fattas av

kommunfullmäktige.

Utifrån bibliotekslagens uppdrag och identifierade samhällsutmaningar prioriteras följande utvecklingsområden under planperioden för att säkerställa att alla i Enköpings kommun får likvärdig tillgång till bibliotek, tjänster och utbud. De prioriterade utvecklingsområdena omsätts i verksamhetsplaner.

- Biblioteken, dess tjänster och aktiviteter är tillgängliga för alla
- Biblioteket utvecklar läsfrämjande insatser för att minska skillnader i läsning
- Biblioteken är trygga platser som ger tillgång till kunskap och främjar fri åsiktsbildning
- Biblioteken främjar individens lärande och utveckling genom att vara en resurs för informationsteknik och medie- och informationskunnighet
- Biblioteken samverkar på flera nivåer för att nå fler

Ekonomiska konsekvenser

En giltig biblioteksplan är ett krav för att bibliotek ska kunna söka statliga stöd. Enköpings bibliotek ansöker och erhåller årligen statliga stöd som ökar utbud av medier, kompetens och tillgänglighet till biblioteksverksamheten.

Barnkonsekvenser av beslutet

Enköpings kommunbibliotek erhåller statligt stöd som bidrar till att främja barns och ungas språk- och läsutveckling. Stödet bidrar till att barn får ökad tillgång till litteratur på förskolor, via samarbete med barnhälsovården och på folk- och skolbibliotek i hela kommunen.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse

Bilaga 1 – Förslag till Biblioteksplan för Enköpings kommun daterad 2023-10-30

Bilaga 2 – Beslut UAN§172 Skolbiblioteksplan 2023–2027, daterad 2023-10-16

Förvaltningens förslag till kommunfullmäktige

Upplevelsenämnden föreslår kommunfullmäktige att anta biblioteksplan för Enköpings kommun 2024 - 2027.

Förvaltningens förslag till upplevelsenämnden

Upplevelsenämnden tillstyrker biblioteksplan för Enköpings kommun 2024 - 2027.

Arbetsutskottets förslag till kommunfullmäktige

Upplevelsenämnden föreslår kommunfullmäktige att anta biblioteksplan för Enköpings kommun 2024 - 2027.

Arbetsutskottets förslag till upplevelsenämnden

Upplevelsenämnden tillstyrker biblioteksplan för Enköpings kommun 2024 - 2027.

Yrkanden

Ordförande yrkar bifall till förslaget. Linda Johansson (S), Anna Juhlin (NE), Franz Laufke (L), Tommy Starälv (C) och Cecilia Karikoski (MP) yrkar bifall till förslaget.

Kopia till:
Kommunfullmäktige
Utbildnings-och arbetsmarknadsnämnden